[א]כל תלתין יומין בין א"ל מחמת הלולא ובין לא א"ל מחמת הלולא אסור מכאן ואילך אי א"ל מחמת הלולא אסור ואי לא אמר ליה מחמת הלולא שרי וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת אמר רב פפא [ב]עד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת אסור [ה]אמר רב פפא משמיה דרבא [ג]מכי רמו שערי באסינתי ולבתר תריסר ירחי שתא שרי והא רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי ההוא עובד כוכבים לבתר תריסר ירחי שתא ושמעיה דאודי ופירש ולא אכל שאני רב יצחק בריה דרב משרשיא [ו]דאדם חשוב הוא: וקרטסים וכו': מאי קרטסים אמר רב יהודה אמר שמואל יום שתפסה בו רומי מלכות והתניא קרטסים ויום שתפסה בו רומי מלכות אמר רב יוסף שתי תפיסות תפסה רומי אחת בימי קלפטרא מלכתא ואחת שתפסה בימי יונים דכי אתא רב דימי אמר תלתין ותרין קרבי עבדו רומאי בהדי יונאי ולא יכלו להו עד דשתפינהו לישראל בהדייהו והכי אתנו בהדייהו אי מינן מלכי מנייכו הפרכי אי מנייכו מלכי מינן הפרכי ושלחו להו רומאי ליונאי עד האידנא עבידנא בקרבא השתא נעביד בדינא מרגלית ואבן טובה איזו מהן יעשה בסיס לחבירו שלחו להו מרגלית לאבן טובה אבן טובה [ג](ואינך) איזו מהן יעשה בסיס לחבירו אבן טובה לאינך אינך וספר תורה איזו מהן יעשה בסים לחבירו אינך לספר תורה שלחו להו [א"כ] אנן ספר תורה גבן וישראל בהדן כפו להו עשרין ושית שנין קמו להו בהימנותייהו בהדי ישראל מכאן ואילך אישתעבדו בהו מעיקרא מאי דרוש ולבסוף מאי דרוש מעיקרא דרוש [1]נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ולבסוף דרוש [2]יעבר נא אדני לפני עבדו עשרין ושית שנין דקמו בהימנותיהו בהדי ישראל מנא לן [ד]דאמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר יוסי שלחו ליה רבי אמור לנו שנים וג' דברים שאמרת לנו משום אביך אמר להו מאה ושמנים שנה קודם שנחרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל פ' שנה עד לא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית [ה]מ' שנה עד לא חרב הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות למאי הלכתא א"ר יצחק בר אבדימי לומר שלא דנו דיני קנסות סלקא דעתך [י]והאמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ורבי יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל נשתכחו לגרסינהו אלא בטלו דיני קנסות מישראל שגזרה מלכות הרשעה גזרה[כ] כל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תחרב ותחום שסומכין בו יעקר מה עשה רבי יהודה בן בבא הלך וישב בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות בין ב' תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי אלעזר בן שמוע ורב אויא מוסיף אף רבי נחמיה כיון שהכירו בהם אויבים אמר להם בני רוצו אמרו לו רבי ואתה מה תהא עליך אמר להם הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכין אמרו לא זזו משם עד שנעצו לגופו ג' מאות [ח]לולניאות של ברזל ועשאוהו לגופו ככברה אמר רב נחמן בר יצחק לא תימא דיני קנסות אלא [ו]שלא דנו דיני נפשות מ"ט כיון דחזו דנפישי להו רוצחין ולא יכלי למידן אמרו מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו דכתיב [3]ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא [ט]מלמד שהמקום גורם: מאה ושמנים ותו לא והתני רבי יוסי ברבי

מלכות

כל תלתין יומין. דבתר הלולא: **בין אמר.** עובד כוכבים זה לישראל מחמת הלולא אני עושה סעודה זו: **ובין לא אמר לו.** מסתמא להלולא מכוין ואסור דכל ימי הלולא מקריב לעבודת כוכבים: **ומעיקרא.** קודם שיכניס את אשתו מאימת חיישינן להלולא אם הזמין אנשים לסעוד אצלו: **מכי רמו שערי באסינתי.** לעשות שכר ליום המשתה: **אסינתי.** עריבות ששורין בהן שעורין לעשות שכר. ל"א נותנין עפר בעריבות וזורעין שם שעורין קודם ימי החופה ומגילין לפני החתן והכלה כשהן צומחים ואומרים להם פרו ורבו כשעורין הללו שממהרין לצאת מכל התבואה: **דאדם חשוב הוא.** ושמח ממנו העובד כוכבים אחד: **יום שתפסה בו רומי מלכות.** שנלחמו עם יונים ונצחום ומלכו בכל העולם: **בימי קלפטרא מלכתא.** של אלכסנדריא כדאמר בהמפלת במסכת נדה (דף ל:) ונלחמו רומיים עמה ונצחוה ותפסו הם המלוכה: **עד דשתפינהו.** רומאי לישראל בהדייהו: **והכי אתנו.** רומאי לישראל אי מינן מלכי כו': **מרגלית.** אינה חשובה כאבן טוב: **בסים.** כן (א) תרגום כנו' בסיסיה. למושב חברתה להושיבה עליה: **אינך.** הוא טופז קרבונקל"א: **כפו להו.** רומאי ליונאי: **עשרין ושית שנין קמו.** רומאי בהימנותייהו לישראל: **מעיקרא.** כי קמו רומאי בהימנותייהו: **מאי דרוש.** רומיים: **ואלכה לנגדך.** יעקב ועשו שוין בגדולה: **לפני עבדו.** דרך השר להלך לפנים: **פשטה.** שלטה: **מלכות**[ב] רומי: **בחנות.** מקום בהר הבית וחנות שמו: **דיני קנסות.** אונס ומפתה ושלשים של עבד שנתנה תורה קצבה אחת ליקר ולזולל. ומאחר שלא ישבו בלשכת הגזית לא דנו ובטלו דיני קנסות דכתיב בתשלומי כפל שהוא קנס אשר ירשיעון אלהים [שמות כב] דהיינו מומחין וסמוכין בשם רבי כדאמרינן בסנהדרין [יג:] ומי שאינו סמוך אינו דן דיני קנסות: **תחום.** אלפים אמה סביבות העיר: **וסמך שם כו'.** והני רבנן בתר חורבן הבית הוו טובא: **לולניאות.** חניתות: **כי היכי דלא ליחייבו.** רוצחים קטלא דאין דנין דיני נפשות אפילו בסנהדרין קטנה שבכל עיר אלא בזמן שהיתה סנהדרין גדולה בישיבתה ובמקום המיוחד לה והוא לשכת הגזית: **המקום גורם.** לחייב הנדון ואם אינם שם לא ידונו. והאי קרא בדיני נפשות קאי כי יפלא ממך דבר [דברים יז] בפרשת שופטים ושוטרים בזקן ממרא:

מלכות

מכי רמו שערי באסינתי. פירש רש"י לשון ראשון להטיל שכר וקשה דבכל התלמוד לא מצינו שהיו עושין שכר משעורין אלא מתמרים או מכשות לכך נראה לשון שני שפירש רש"י וכ' הלשונות האלו פי' רש"י אף בכתובות פ"ק (דף ח.):

קרטסים. אומר הר"ר שמעיה בלשון יון הוא תפוש תפיסת שתים קרט לשון תפיסה וסים לשון שתים ופי' דר"ל תפיסה שניה וניחא הא דקא אמרינן לקמן קרטסים ויום שתפסו רומי מלכות וה"פ קרטסים תפיסה שניה ויום שתפסה מלכות בראשונה:

ה"ג **נשתכחו** לגרסינהו. ול"ג ליכתבינהו שהרי אין כותבין הלכות: **אלא** שלא דינו דיני נפשות. ואם תאמר והא אמרינן בפרק אלו נערות (כתובות דף ל. ושם) משחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו מי שנתחייב סקילה כו' ואמאי נקט משחרב בהמ"ק והא אפי' מ' שנה בפני הבית לא דנו דיני נפשות וי"ל דמ"מ כשהיו רוצין לצורך שעה היו חוזרין אל הלשכה ודנין שם ומורי ה"ר מנחם אמר לנו בשם רבי יהונתן דמשחרב בית המקדש קאי אהא דקאמר דין ד' מיתות לא בטלו וה"ק אע"פ שבטלו ארבע מיתות לגמרי לא בטלו דינם וכ"ש באותם מ' שנה קודם חורבן שנהגו דין ד' מיתות: **מלמד** שהמקום גורם. וא"ת והא ירושלים נמי איקרי מקום לגבי אכילת קדשים ומעשר שני וכתיב במקום אשר יבחר ה' וי"ל דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית שהיתה חציה בקדש וחציה בחול והיינו טעמא משום דבעי' סנהדרין סמוך לשכינה והכי נמי אמרינן (לקמן דף נב.) כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נטע אשרה אצל מזבח דכתיב שופטים ושוטרים וסמיך ליה לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' ולפיכך גלו וישבו בחנות אע"פ שחנות עצמו היה בהר הבית מ"מ לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית וא"ת מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא ויש לומר דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם נטלו כל דיני נפשות (וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד):

וגמירי

עין משפט נר מצוה

לב א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה טו סמג עשין יט טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף א:

לג ה מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה יג סמג עשין קצ:

ו מיי' שם [והלכה יא] סמג שם:

◆

רבינו חננאל

משלהן. מעלה הכתוב עליהם כאילו אכלו זבחי מתים שנ' וקרא לך ואכלת מזבחו. ודאיק קרא משעת קריאה נתחייב: בהילולא דעובד כוכבים כל ל' יום בין אדכר ליה הילולא בין לא אדכר ליה הילולא אסור. לאחר ל' אמר מחמת הילולא אסור לא אדכר הילולא שרי. וכי מדכר הילולא עד אימת אסור אמר [רב פפא] משמיה דרבא עד י"ב ירחי שתא ומקשי' ובתר י"ב ירחי שתא שרי והא דרב יצחק בריה דרב משרשיא דזמניה ההוא עובד כוכבים בתר י"ב ירחי שתא ושמעיה דאודי ולא אכל פי' אמר עבודת כוכבים דידיה סייעיה למיתא האי בביתי. ופרקי' שאני ר' יצחק בריה דרב משרשיא דאדם חשוב הוה אבל כולי עלמא בתר י"ב ירחי שתא שרי. ובהילולא מעיקרא כמה. אמר רב פפא מכי רמו שערי באסינתי אסור. וקראטיס פי' בלשון יון תפיסה ואסיק' שתי תפיסות הוו אחת בימי קליפטרא מלכתא ואחת בימי יונים. ותלתין ותרתין קרבי עבדו רומאי בהדי יונאי ולא יכלו להו עד דשתפינהו רומאי לישראל בהדייהו ואתנו בהדייהו. אי מינן מלכי מינייכו איפרכי אי מינייכו מלכי מינן איפרכי וכו' כ"ו [שנין] קמו בהימנותיהו בהדי ישראל מיכן ואילך אישתעבידו בהו ומנא לן דכ"ו [שנין] קמו בהימנותיהו דא"ר ישמעאל משום ר' יוסי אביו ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה של רומי על ישראל כלומר ק"פ שנה בימי הבית נשתעבדו בהן. פ' שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על כלי זכוכית וגם על ארץ העמים: מ' שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות לומר שלא דנו דיני נפשות. דכיון דחזו דדילא להו שפיכות דמים ונפישי להו רצחנין. אמרי ניקום נגלי מן המקום דכתיב וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם. אבל דיני קנסות דנו דאמר רב יהודה אמר רב זכור אותו האישן לטוב ור' יהודה בן בבא שמו שאלמלא הוא שסמך ה' זקנים ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ר' שמעון ורבי אלעזר בן שמוע ור' אויא מוסיף אף ר' נחמיה. בטלו דיני קנסות משום שגזרה מלכות [הרשעה] גזירה כל הסומך יהרג והנסמך יהרג. עיר שסומכין בה תיחרב. תחום שסומכין בו יעקר. כיון שהכירו בהן אויבים ברחו ור' יהודה בן בבא נעצו בו ש' לונכיות של ברזל ועשו כל גופו ככברה. ומקשי' וכי כך אמר ר' יוסי כי מלכות הרשעה ק"פ שנה בפני הבית פשטה על ישראל בלבד והתניא ר' יוסי [ברבי] אומר

מסורת הש"ס

א) כתובות ח., ב) [ברכות יט. וש"נ], ג) [גי' הערוך אנך יהוא שוהם בלשון מקרא], ד) שבת טו., ה) [סנהדרין מא.], ו) שם יג: יד., ז) [בס"א: שמד], ח) [בסנהדרין איתא לונביאות ופירש רש"י חניתות ובתרוייהו גירסת הערוך לונכיות וכתב המוסף שקורין לרומח לונצי בלשון יוני וכן ראיתי בפלי"ה דף לט: לצ"ל לונכיות בכ"ף ולא לונביות בבי"ת ע"ש], ט) [סנהדרין יד: ע"ש פה. ע"ש], י) [שמות לג], כ) בס"א: הרשעה.

◆

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ: בראשית לג יב

2. יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנָהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה: בראשית לג יד

3. וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ: דברים יז י

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בסים כן למושב חברתה להושיבה עליה תרגום כנו בסיסיה הס"ד:

◆

לעזי רש"י

קרבונקל"א. אודם (אבן יקרה בעלת צבע אדום כהה ומבריקה ביותר).

◆

מוסף רש"י

מכי רמו שערי באסינתי. יש שורין שעורין בעריבת מים להטיל שכר לצורך חופה, וי"א לשם החתן והכלה זורעין שעורין בעציץ לומר פרו ורבו ואמהו כשעורים הללו (כתובות ח.). פשטה. התחילו לטיבעו, מלכות הרשעה. רומי (שבת טו.). בחנות. מקום היה בירושלים וכך שמו (סנהדרין מא.). דיני קנסות ס"ד. וכי לשכת הגזית גורמת לדיני קנסות (שם). בטלו דיני קנסות. דכיון דליכא סמיכה בטלו (שם יד.). ובין שתי עיירות. ולא בתוך העיר, שאם יודע שלא יחריבו את העיר (שם).